

(לא) את היד הגדלה - את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקדוש ברוך הוא.

7. שמות (פרשת בשלח) פרק טו פסוק כב - כה

(כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו לשלשת ימים במדבר ולא מצאו מים: (כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשותת מים ממרה כי מרים הם על פן קרא שמה מרה: (כד) וילנו העם על משה לאמר מה נשתה: (כה) ויצעק אל ה' ויזרהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו:

רש"י ושם נסהו - לעם, וראה קשי ערפן שלא נמלכו במשה בלשון יפה, בקש עלינו רחמים שיהיה לנו מים לשתות, אלא נתלוננו:

8. רש"י שמות (פרשת בשלח) פרק טו פסוק כב

(כב) ויסע משה - הסייען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים, שנאמר (שיר השירים א יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, לפיכך הוצרך להסייען בעל כרחם:

9. שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק יא - יב

(יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אהרן ומזה אהרן ויהי ידיו אמונה עד בא השמש:

10. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כט עמוד א

משנה. והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו', וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתגברים, ואם לאו - היו נופלים.

11. שיחות מוסר

והנה כל מלחמת עמלק היתה ביום אחד, כמשמעות הפסוקים שם, נמצא ששני המצבים הללו של "משעבדים לבם - וגבר ישראל" ואם לאו - "וגבר עמלק" היו כמעט כאחד - אור וחושך משמשים בערבוביא.

מחויבות יוצרת יציבות

1.

12. שמות (פרשת בשלח) פרק טו פסוק כה - כו

(כה) ויצעק אל ה' ויזרהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו: (כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך ויהי אשר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמת כל חקיו כל המהלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך:

רש"י (כה) שם שם לו - במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופורה אדומה ודינין:

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נו עמוד ב

והתניא: עשר מצות נצטוו ישראל במרה, שבע שקיבלו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן: דינין, ושבת, וכיבוד אב ואם.

פרשת בשלח - התמודדות עם מצבי קיצון

1. שמות (פרשת בשלח) פרק יג פסוק יז

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה:

רש"י בראתם מלחמה - כגון מלחמת (במדבר יד מה) וירד העמלקי והכנעני וגו'. אם הלכו דרך ישר היו חוזרים, ומה אם כשהקיפם דרך מעוקם אמרו (במדבר יד ד) נתנה ראש ונשובה מצרימה, אם הולכים בפשוטה על אחת כמה וכמה: פן ינחם - יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב:

2. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק ח

ויחזק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה:

רש"י ביד רמה - גבורה גבוהה ומפורסמת:

3. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק ט - יא

(ט) ויידפו מצרים אחריהם וישגו אותם חנים על הים כל סוע רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירות לפני בעל צפן: (י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה': (יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים:

רמב"ן (י - יא) וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים - איננו נראה כי בני אדם הצועקים אל ה' להושיעם יבעטו בישועה אשר עשה להם ויאמרו כי טוב להם שלא הצילם. אבל הנכון שנפרש כי היו כתות, והכתוב יספר כל מה שעשו כלם

4. רש"י שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק י

ויצעקו - תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר (בראשית יט כז) אל המקום אשר עמד שם, ביצחק (שם כד סג) לשוח בשדה, ביעקב (שם כח יא) ויפגע במקום: (יא) המבלי אין קברים - וכי מחמת חסרון קברים שאין קברים במצרים ליקבר שם לקחתנו משם.

5. ר' עובדיה מברטנורא שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק י

ויצעקו תפשו אומנות אבותם וכו' קשה מה משמיענו רש"י באמרו זה ומה קשה לו שהוצרך לומר זה. י"ל לפי שכתוב אח"כ ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וכו' משמע שנתרעמו ולא היו צדיקים וכן כתו' בס' תהלים וימרו על ים בים סוף לכך פי' מה שכתב ויצעקו בני ישראל לא בשבחן דבר הכתו' אלא אדרבה בגנותן שמה שצעקו לא היה בלב שלם כי אם מנהג אבותיהן בדיהן. ורואה דבר זה ממה שכתו' בני ישראל שלא היה צריך לכתו' אלא ויצעקו אל ה' שהרי ידענו שבבני ישראל הכתוב מדבר אלא שבא להשמיענו שמה שצעקו לא היה אלא מפני היותן בני ישראל שתפשו אומנות אבותם.

6. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק לא

(לא) וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו: פ

רש"י

הצדדים השליליים. עלה הרעיון להעמיד בפני הילדים דגם כתב שצורתיו מסמלות את התכונות החיוביות החסרות בהן... הניסיון עלה יפה. נמצאנו למדים כי כשם שתת ההכרה יוצרת צורות וסימנים בעלי משמעות, ללא שיתופה של ההכרה כלל, כן ביטויים של צורות וסימנים בעלי משמעות יוצרים ומחדירים משמעות זו לתוך תת ההכרה ללא שיתוף ההכרה. מכאן פתח דרכו נוכל להתקרב להבנתם של טעמי המצוות"

19. שיג ושיח עמוד 246

כיום ידוע לנו, בזכות אמצעי הסריקה של פעילות המוח, שתרגול רוחני חוזר ונשנה משנה את ארגונו של המוח. הוא גם מקנה לו חוסן פנימי. הוא הופך אותנו למכירי טוב, הוא נותן תחושת אמון בסיסית במקור הווייתנו. הוא מעצב את זהותנו, את אופן הפעולה והדיבור והחשיבה שלנו... עבודת ה' היא עבודה - במלוא מובן המילה, במלוא הקושי, העמל, העשייה וההתמדה....

20. שמות (פרשת בשלח) פרק יג פסוק יט

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶד אֱלֹקִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצַמֹתַי מִצֶּדֶן אֶתְכֶם:

כלי יקר

(יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. סמך ענין זה לפסוק שלמעלה וחמושים עלו בני ישראל, לפי שמסיק בילקוט פרשה זו (רמז רכז) שהיו מהלכין במדבר שני ארונות ארון השכינה וארונו של יוסף והיו האומות שואלים מה טיבו של ארונו של מת עם ארון חי העולמים והשיבו להם קיים זה מה שכתוב בזה שיוסף קיים כל עשרת הדברות וכו', וסמך זה למה שנאמר וחמושים עלו בני ישראל מזוינים וכלי זיין שלהם הוא ארון הקודש שהיה הולך עמהם במלחמה, ותינח אחר מתן תורה אבל קודם מתן תורה איך עלו חמושים הלא עדיין לא היה הארון הקודש עמהם, על כן אמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי ארונו של יוסף היה דומה כאילו היו חקוקים בו כל עשרת הדברות:

לדעת שהטבע מונהג על ידי הבורא

21. דרשות הר"ן דרוש ו

ואמרו כי אני ה' רופאך נסתפקו בו המפרשים, איך תתכן רפואה אם לא יוקדם חולי, ודעתי בפירושו הוא כך, ידוע הוא כי הרופאים אינם מרפאים החולי בעצם, אבל במקרה, ואינם נקראים רופאים אלא על צד ההעברה, כי הם אינם מכינים הסמים לטבע האנושי, ולכן תהיה פעולתם כפי הכלים אשר יפעלו בהם, כי אם היו נאותים לטבע ירפאו החולי, ואם היו מנגדים הטבע יוסיפו בחולי, ואם יהיו בלתי נאותים ולא מנגדים, לא ימשך מהם לא פעל ולא הפעלות כלל, אך השם יתברך הוא הרופא האמיתי המרפא בעצם, ואין פעולותיו משועבדות לכלי אשר מהם יפעל, אבל הכלים משועבדים אליו, והוא יכול להסיר כל מחלה בכל מה שירצה. ולכן אמר אל תתמה איך יעדתיך להסיר המחלה בשמירת החוקים והמשפטים, אשר נראה לך שאין ביניהם ובין הסרת החולי יחס כלל, כי אני ה' רופאך, ואני יכול להסיר ממך כל חולי באיזו סיבה שארצה, כי כמו שרפיאתי החולי שבמים במה שהיה ראוי להוסיף בו, כן תוכל להאמין שאסיר מחלה מקרבך בדברים שאין להם יחס כלל לפי דעתך.

14. בעל הטורים שמות (בשלח) פרק טו פסוק כה

(כה) שם שם לו חק ומשפט. זה פרה אדומה, שכשם שזה המר ממתיק המרים (מכילתא), כך פרה אדומה מטהרת הטמאים ומטמאה הטהורים (תנחומא חקת א).

15. שמות (פרשת בשלח) פרק טז פסוק ד

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּלְקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא: רש"י

(ד) דבר יום ביומו - צורך אכילת יום ילקוט ביומו, ולא ילקוט היום לצורך מחר:

למען אנסנו הילך בתורת - אם ישמרו מצות התלויות בו, שלא יתירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט:

16. חדריו עמוד כד-כה

"אין האדם קונה שום מעלה כי אם מתוכיותו, מעצמותו המהותית הפנימית, ולא ממה שבא לו מבחוץ, כי המקרים אינם מולידים את האושר האמיתי. אבל הלוא התורה והמצוות הן עצמיות האושר והם באים לאדם מחוצה לו? אמנם כאשר נתבונן נמצא שכל אחד משיג מהתורה והמצוות רק את מה שצפון בפנימיותו... והרי התורה והמצוות, שהן הן עצמיות של חוקי ההוויה כלולות הן בו, וכשהוא מתדבק בהן הרי הוא מתדבק בעצמיותו. וכשבא האדם על ידם לדביקות אלוקית, הרי הוא בוודאי מוצא את עצמיותו, כי כל עצמיותו היא רק במקור הווייתו - באלוקים"

17. הרב יוחאי רודיק

הרב קוק מחדש בדבריו כי אין לראות את ה"אני" של האדם ואת עולמו הפנימי כמנותקים מהתורה והמצוות, מאחר ומערכת המצוות הן עומק חוקי ההוויה בכלל ושורש עצמיותו ועולמו הפנימי של האדם בפרט. לאור זאת מגיע הרב למסקנה כי שמירת המצוות איננה מערכת נפרדת מהדביקות האלוקית, אלא אדרבא, ככל שאדם מקיים את המצוות בדביקות גדולה יותר, כך הוא מעמיק את חיבורו אל ה"אני" שלו ואל עצמיותו שהי "כל עצמיותו היא רק במקור ההוויה - באלוקים". מכאן נובע שאין לראות את מערך עולמו הפנימי של האדם כמנותק מעולם המצוות אלא בדיוק הפוך. ככל שיעמיק אדם את חיבורו הנפשי אל עולם המצוות ודביקותו בהן כך יחשוף ויעמיק את עולמו הפנימי. בהקשר זה יש לציין את ההשקפה הרווחת במקרים מסוימים לפיה עולם המצוות מגביל את חירות האדם כפי שהרחבנו לעיל. דווקא לאור זה נראית מוזרה הקביעה "אין לך בן חורין אלא

מי שעוסק בתורה" (אבות, פרק ו', משנה ב') ממנה משתמע כי חירות אמיתית היא דווקא קיום המצוות. תשובה לענין זה נוכל לראות בתובנה כי בן חורין אמיתי הוא דווקא האדם שאיננו נכנע ללחצי הסביבה אלא הוא נאמן לעצמו. תורת ישראל מתחילה מהאדם עצמו - "חיי עולם נטע בתוכנו". בורא עולם נתן לעמו בפרט ולעולם בכלל מערכת של תורה ומצוות כדי שנוכל לגלות ולחשוף את היסודות הרוחניים הטמונים בנו, לחשוף את עצמנו.

18. אל המקורות בני ברק תשמז

"לאחרונה קמו מספר גרפולוגים ושאלו את עצמם: אם אכן יוצרת תת ההכרה ומבטאת את תכונותיה בצורת הכתב, שמא קיים גם תהליך הפוך. דהיינו השפעת צורת הכתב על תכונות האדם. השאלה התעוררה בעקבות בעיות של ילדים מופרעים שנשלחו לייעוץ גרפולוגי ואשר כתב ידם אישר וגילה את

22. רבינו בחיי שמות (פרשת בשלח) פרק טו פסוק כה ויש שפירשו: "שם שם לו חק ומשפט" שלמדו הקדוש ברוך הוא חכמת הצמחים וכחות שבהם בסגולותם ובטבעם, לפי שיש מהם עשבים מחיים וממיתים. ויש מהם מרפאים, ויש מהם מחליאים. ויש ממתיקים את המר, ויש שממררים את המתוק, וכל זה בין בטבע בין בסגולה. וזהו לשון: "חק ומשפט", חק הוא הסגולה שאין טעמו נודע, ומשפט הוא הטבע שמשפטו שיהיה כן בטבעו:

ושם נסוהו. הצמח הזה, ולכך אמר "אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך" כלומר: אף על פי שכחות הצמחים ידועים לפניך בסגולותם וטבעם ואתה יכול להתרפא מהם, אין ראוי לך שתתלה בטחונך בהם וברפואתם ותתיאש מלהתפלל ובקשת הרחמים אין לך לזוז ממצות התורה "כי אני ה' רופאך" ולא הצמחים, ומטעם זה גזר חזקיהו ספר רפואות והודו לו, לפי שעם הספר הזה היו הבריות מתרפאים מתחלואיהם ויתיאשו מן התורה והמצות.

סיכום:

בפרשת בשלח אנו נפגשים במצבים מרוממים ומאידך גם במצבי שפל בהם עם ישראל מתלונן. אתגרי החיים מכריחים אותנו לפתח חוסן פנימי שבעזרתו נצליח להשאר יציבים גם במצבי שפל וקושי. האושר לעולם לא בא מגורמים חיצוניים, אלא האושר הוא נביעה פנימית שמתפתח מתוך שמירת תורה ומצוות שמביאים אותנו לדבקות אלוקית.

